

car les pancartes que demanaven democràcia, identificant-les amb la nostra democràcia. Ningú explicava que les banderes majoritàries eren roges amb un estel dins un cercle: la dels joves comunistes. Però a banda dels que ho feien a propòsit, segurament tots vam abusar una miqueta del tòpic campament de Tiananmen. I no explicàrem prou que aquella gent abandonava coses importants per a sumar-se a la proposta, que no necessitava sentir que tenia cap suport i que li era prou saber que la seua acció era necessària per a la història. Segurament no explicàrem prou —si no, els meus no em farien sempre la mateixa pregunta— que aquells xiquets que isqueren de la universitat de Beita cap a la Ciutat Prohibida, eren conscients de les dificultats i les discutien fins a extrems grotescos cada nit.

Li Peng, el decrepit i despreciable Deng Xiaoping i una part de l'exèrcit, autèntics gorilles de les muntanyes, sembla que han ofegat amb sang el moviment. Han estat els mètodes més bruts de delació i xantatge. Han destruït el sentit de l'honor. I potser i tot, han terroritzat el milió de pequesos que es llançaren al carrer dos dies consecutius a celebrar la llibertat. Però si Lian segueix viu, sé que a ell no l'hauran convençut ni dissuadit. I que rere els murs de Beita els universitaris seguiran raonant i mirant el que està passant a Moscou i Budapest. A Varsòvia.

La Xina està molt malament. Econòmicament és un desastre. Té uns dirigents caricaturescament corruptes. I s'ha cobert de vergonya fent servir un exèrcit que es diu *popular* per a matar el seu poble. Hi ha qui diu que ha fracassat el comunisme. Potser és cert. Potser és l'anàlisi més fàcil. Però, fins on jo ho he vist, l'única oposició, els únics que s'han jugat la pell i han proposat mesures concretes per a un futur que volen distint, són també comunistes. O potser són els únics comunistes.

Aquell matí, mentre esperàvem que callaren els fortíssims altaveus que el govern tenia a la plaça, vaig preguntar a Lian què pensava quan aquests altaveus parlaven dels «contrarevolucionaris». Digué: «De mi no parlen, jo no l'he traïda, la revolució. Deuen parlar de Deng». Em vaig preguntar a mi mateix si tenia la més mínima idea del significat d'una paraula tan gastada com *revolució*. Crec que ja no.

* *Vicent Partal treballa per a TVE. Ha estat enviat a Pequín durant tot el mes de maig. Al març va anar a Estònia i Moscou durant les eleccions soviètiques.*

La descomposició de l'URSS pot estar gestant-se a la perifèria.

URSS: les explosions controlades

Llibert Ferri (URSS)*

D'una banda, els esclats nacionalistes i interètnics. De l'altra, els pactes amb els conservadors i les pressions dels radicals al carrer i al Parlament. El mèrit de Gorbaxov es mantén el control d'una situació cada vegada més explosiva.

Tot va començar pel preu d'una paperina de maduixes. Hi va haver un regateig enfurismat entre la venedora —uzbeca— i el comprador —membre de la minoria turca— que va acabar en batalla campal entre les dues comunitats. Un pogrom amb un balanç d'almenys cent morts a tota la República Soviètica de l'Uzbequistan. Un altre episodi violent interètnic al qual no seria gens aliena la *màfia* local, la més poderosa de tot l'URSS ja que la seva influència arriba —o arribava— a les més altes esferes de l'estat i el Partit Comunista.

La reforma de Gorbaxov s'ha enfrontat, una vegada més, amb un procés desestabilitzador provinent de la perifèria. Tres setmanes abans, durant una conferència a Barcelona, la historiadora francesa Helene Carrière d'Encause —autora del llibre *L'empire éclaté*, havia pronosticat nous avalots i disturbis a les nacionalitats i ètnies del que ella anomena «l'imperi soviètic» i es va referir a l'Uzbequistan com a escenari, més que possible, d'un bany de sang. Carrière d'Encause no es va equivocar, com sembla que no s'equivoca gens la hipòtesi que desenvolupa en

l'obra profètica *L'empire éclaté*: la descomposició de l'URSS —tal com ara s'entén— s'està gestant a la perifèria i durant molts anys està garantida la tensió entre Rússia —la Rússia d'on sorgeix l'inevitable procés de modernització— i les diverses nacionalitats oprimides, com també els enfrontaments violents entre les mateixes ètnies a causa de disputes territorials.

La 'perestroika' és Russa

Al llarg de tres anys de *perestroika* hi ha hagut esclats sovint: primer de tot va ser a la República de Kazakhstan, a Alma Ata; després, l'inacabable conflicte entre Armènia i Azerbaidjan per la regió de Nagorno-Karabakh; després, els conats independentistes de les repúbliques bàltiques; més tard la sagrant repressió de l'exèrcit a Geòrgia i, per acabar-ho d'adobar, l'Uzbequistan.

La *culpa* de tot aquest desgavell la tindria, doncs, la *perestroika*. Aquesta és una formulació interessada —i fins i tot maliciosa quan la pronuncia i la utilitza el sector conservador del PCUS— però que no deixa de tenir la seva part de realitat: la *perestroika* arriba, en part, perquè es fa impossible generar una economia mínimament racional en un *imperi* cada vegada més caòtic; la *perestroika*, amb la seva política de permissivitat informativa —la *glasnost*— facilita els esclats a la perifèria; però al mateix temps la *perestroika*, com a dinàmica modernitzadora, entra en conflicte amb moltes de

les nacionalitats —sobretot les centrasiatiques i les que tenen un fort component religiós cristià o islàmic— perquè, cal no perdre-ho de vista, la *perestroika* és un *producte* rus. El primer projecte d'estat clarament rus des de la mort de Stalin.

Radicals al carrer... i al parlament

I per això és Rússia el principal escenari de les reformes i és de Rússia d'on han sortit els principals moviments democràtics, deixant de banda, és clar, el cas específic de les repúbliques bàltiques. El desenvolupament, però, del moviment democràtic rus havia estat fins ara lent, poc organitzat i més de qualitat que no pas de quantitat. Molt en sincronia amb els ritmes prudents, calculats i controlats de les reformes polítiques que Gorbaxov es va engegar ara fa un any durant la Conferència Federal del PCUS.

El dia abans de la inauguració d'aquella mena de congrés extraordinari hi va haver una manifestació a la plaça Puixkin de Moscou. Amb prou feines hi havia 800 o 1.000 persones, comptant curiosos i policies. Eren els temps, encara, que una conferència de premsa en solitari d'Andrei Sakhàrov era tot un esdeveniment; els intel·lectuals del PCUS, tot i ser crítics, no qüestionaven gens ni mica la política del líder Gorbaxov; Boris Ieltsin encara no s'havia recuperat del tot de la seva destitució; els *grups informals* discutien més que no feien i, com a oposició, el que se'n diu oposició, només s'hi autoproclamava la Unió Democràtica, estranya barreja grupuscular de liberals, demòcrata-cristians i ex-militants del PCUS.

Amb la reforma política sorgida de la Conferència Federal, Gorbaxov volia desmantellar tot l'aparell burocràtic i el sistema productiu heretat del stalinisme per poder fer així la reforma econòmica i la modernització. Amb aquest camí d'un any —que inclou la reforma constitucional assetjada pels esclats nacionalistes— el líder ha hagut d'*aparcar* molts dels seus projectes. Ha hagut de fer concessions als conservadors i, al mateix temps, refermar-se com a home fort inqüestionable per a no perdre el control de la situació. I mentre Gorbaxov anava ocupant una posició cada vegada més *il·lustrada* i centrista, l'esquerra democràtica s'anava organitzant. D'una banda, gràcies al fet que els espais de llibertat s'havien eixamplat, però també a causa d'un cert sentiment de frustració.

S'arribaria així a les eleccions del 26

La '*perestroika*' entra en conflicte amb moltes de les nacionalitats.

de març. Tot i que el procés previ va ser irregular i amb poques garanties jurídiques, un bloc democràtic ha ocupat el 30 per cent dels escons del Congrés. Als carrers de Moscou i de Leningrad aquest bloc es concreta en manifestacions on participen militants de l'encara grupuscular Unió Democràtica amb membres del cada vegada més organitzat Front Popular, organitzacions encara il·legals però tolerades.

Però el gruix d'aquestes manifestacions, que arriben ara a aplegar de 80.000 a 100.000 persones, el formen els seguidors de Boris Ieltsin als quals s'han afegit els sectors intel·lectuals cada vegada més crítics: la unió dels uns i dels altres, al Parlament i al carrer, ha creat el que s'anomena ja *els radicals* que, amb moderació, han començat ja a actuar com a oposició. Les seves entitats legals són encara febles: els clubs Tribuna de Moscou i Perestroika Democràtica i, sobretot l'associació Memorial que es perfila progressivament com a plataforma unitària.

Més reformes

Davant d'aquesta situació, Gorbaxov ha hagut de prometre una nova fase de democratització que es concretaria en una reforma de la llei electoral, consultes periòdiques per mitjà de referèndum i l'elaboració d'una nova Constitució. Tot això sense qüestionar ara com ara el sistema de partit únic, perquè els conservadors traçarien el joc. I sense arriscar-se a introduir l'economia de mercat, com reclamen molts dels radicals, perquè Gorbaxov vol evitar explosions socials. Tot fa pensar que les explosions no les evitarà i que en tot cas el seu mèrit estarà a controlar-les o esmorteir-les amb el mínim cost. Això és el que Gorbaxov ha fet fins ara.

* Treballa per a TV-3. Ha estat enviat especial a Moscou durant les passades eleccions soviètiques, al mes de març. També ha estat a Varsòvia seguint el procés electoral d'aquest mes de juny.